

Tekst dokumentu ujednociony po rozpatrzeniu zastrzeżeń - zgłoszonych do wystąpienia pokontrolnego – przez Komisję Odwoławczą powołaną przez Dyrektora Departamentu Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji.

**Zarząd
ENERGA S.A.**

P/11/044
KGP-4101-02-07/2011

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 3 *ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli*¹ (dalej *ustawa o NIK*), Najwyższa Izba Kontroli² przeprowadziła w ENERGA S.A. (dalej Spółka), kontrolę działań podejmowanych w Grupie Kapitałowej ENERGA³ (dalej GK ENERGA lub Grupa ENERGA) w zakresie rozwoju i wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE) w latach 2008 – 2011 (I połowa).

Uwzględniając dyspozycję art. 9d *ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne*⁴, NIK przeprowadziła także w ENERGA-OPERATOR S.A. – przedsiębiorstwie energetycznym pełniącym rolę operatora systemu dystrybucyjnego w Grupie ENERGA⁵ – kontrolę działań podejmowanych w Grupie ENERGA w zakresie przyłączania energii wytworzonej w OZE do systemu elektroenergetycznego w latach 2008- 2011 (I połowa).

W związku z ustaleniami przedstawionymi w protokołach kontroli Spółki oraz ENERGA-OPERATOR S.A., podpisanych w dniu 12 sierpnia 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli - Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji, stosownie do art. 60 *ustawy o NIK*, przekazuje Zarządowi Spółki niniejsze *Wystąpienie*.

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

² Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji.

³ ENERGA S.A. jest Spółką dominującą (zarządzającą) Grupą Kapitałową ENERGA. GK ENERGA na dzień 30 czerwca 2011 r. składała się z 45 spółek bezpośrednio lub pośrednio zależnych od ENERGA S.A. oraz z czterech spółek stowarzyszonych. Działalność kluczowa GK ENERGA obejmowała wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła, dystrybucję, obrót energią elektryczną oraz obsługę odbiorców energii elektrycznej.

⁴ Dz. U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 ze zm. – dalej *Prawo energetyczne*.

⁵ Na dzień 30 czerwca 2011 r. ENERGA S.A. posiadała w ENERGA-OPERATOR S.A. 99,6% udziałów.

NIK ocenia pozytywnie podejmowane w Grupie ENERGA działania w zakresie rozwoju i wykorzystania OZE.

NIK oceniła także pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działania ENERGA-OPERATOR S.A. w zakresie przyłączania energii wytworzonej w OZE do systemu dystrybucyjnego. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły nieterminowego wydawania warunków przyłączenia farm wiatrowych do sieci elektroenergetycznej, której właścicielem i operatorem jest ENERGA-OPERATOR S.A. Po 2010 r. nieprawidłowości te nie wystąpiły.

1. Grupa ENERGA opracowała i przyjęła do realizacji strategię działania, uwzględniającą także cele w zakresie budowy i rozwoju OZE.

Uchwałą nr 391/I/2008 Zarządu ENERGA S.A. z dnia 30 września 2008 r. została przyjęta *Strategia Grupy Kapitałowej ENERGA* (dalej także *Strategia*) – pozytywnie zaopiniowana przez Radę Nadzorczą Spółki. *Strategia* przedstawiała założenia i kierunki rozwoju Grupy ENERGA na lata 2008-2015. Jeden z pięciu celów strategicznych Grupy Energa został określony jako *osiągnięcie pozycji lidera w zakresie budowy rozproszonych, w szczególności odnawialnych, źródeł wytwarzania energii*. Pośrednio z obszarem OZE wiąże się także dwa inne cele strategiczne, odpowiednio w zakresie współspalania biomasy oraz rozwoju generacji opartej na wykorzystaniu energii słonecznej i wiatru. Na podstawie rekomendacji nr 3/V/2010 Rady Grupy ENERGA z dnia 19 maja 2010 r. dokonano dekompozycji celów strategicznych na 24 zadania strategiczne oraz 62 inicjatywy przypisane do poszczególnych obszarów działania Grupy ENERGA.

NIK nie zgłasza uwag do realizacji bieżących (krótkoterminowych) celów operacyjnych *Strategii*. Przykładowo, w ramach zadania 14 *Zwiększenie produkcji energii elektrycznej kwalifikującej do uzyskania praw majątkowych w obecnie funkcjonujących jednostkach wytwórczych* zakładano w 2010 r. osiągnięcie wolumenu produkcji energii w OZE w ilości 1 199 GWh, zrealizowano 1 193 GWh, tj. 99,5%. W ramach zadania 15 *Osiągnięcie pozycji lidera na rynku energii odnawialnej* zakładano w 2010 r. 15% udział w rynku energii odnawialnej - uzyskano 14,1 %.

NIK zbadała wykonanie celów strategicznych realizowanych poprzez programy lub projekty inwestycyjne, takie m.in. jak: Program ENERGA WISŁA, Program ENERGA WIND czy Program ENERGA BIOGAZ.

W ramach Programu ENERGA WIND⁶ całkowity budżet programu wynosił 1 580 mln zł (wkład własny GK ENERGA szacowany na 50% nakładów). Do końca I półrocza 2011 r. poniesiono na jego realizację nakłady inwestycyjne w kwocie [...] ⁷

W ramach Programu ENERGA BIOGAZ⁸ przy budżecie wynoszącym 686 mln zł (wkład własny GK ENERGA szacowany na 192,1 mln zł), do końca I półrocza 2011 r. zrealizowano nakłady inwestycyjne w kwocie [...] ⁹, przy czym nie zrealizowano w ogóle planowanych nakładów w 2010 r. w wysokości 32,5 mln zł.

Ponadto w ramach Programu ENERGA Wisła¹⁰ przy planowanym budżecie w wysokości 2 500 mln zł (wkład własny Spółki szacowany na 20% nakładów) oraz planowanym czasie trwania Programu do listopada 2016 r., do końca I półrocza 2011 r. zrealizowano nakłady inwestycyjne w kwocie [...] ¹¹.

W ocenie NIK, na wyżej opisany stopień realizacji programów inwestycyjnych w zakresie budowy OZE wpływ mogły mieć problemy na etapie ich realizacji, tak jak w przypadku realizacji Programu ENERGA BIOGAZ – jak wynika z wyjaśnień Spółki¹², realizacja tego programu napotyka olbrzymie trudności w pozyskaniu projektów, które gwarantują zwrot z poniesionych nakładów przy akceptowalnym ryzyku inwestycyjnym.

2. W okresie objętym kontrolą wolumen wyprodukowanej energii elektrycznej w OZE w GK ENERGA wynosił: w 2008 r. 1 000,5 GWh (22,9% całości produkcji energii elektrycznej), w 2009 r. 1 193 GWh (28,8%), w 2010 r. 1 497,1 GWh (32,8%) i w I półroczu 2011 r. 703 GWh (28,6%).

⁶ Cel Programu: budowa elektrowni wiatrowych prowadząca do uruchomienia przez Grupę ENERGA do 2018 r. elektrowni wiatrowych o łącznej mocy zainstalowanej do 250 MW oraz pozyskanie gruntów pod inwestycje na kolejne 400 MW mocy, przyjęty uchwałą nr 387/I/2008 Zarządu ENERGA S.A. z dnia 23 września 2008 r. Program zamknięty uchwałą nr 572/II/2010 Zarządu ENERGA S.A. z dnia 8 grudnia 2010 r. - realizacja programu została przekazana do spółki zależnej ENERGA Elektrownie Wiatrowe sp. z o.o.

⁷ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej - Dz. U. Nr 112, poz. 1198 ze zm. (zwanej dalej: *uodip*) w zw. z art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji – tj. Dz. U. z 2003 r., Nr 153, poz. 1503 ze zm. (zwanej dalej: *uoznk*). Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie ENERGA S.A.

⁸ Cel Programu: uczestnictwo Grupy ENERGA w realizacji przedsięwzięć w zakresie wytwarzania energii z biogazu o łącznej mocy nie mniejszej niż 300 MW w 2020 r.; przyjęty pierwotnie uchwałą nr 518/I/2009 Zarządu ENERGA S.A. z dnia 19 lutego 2009 r. Uchwałą nr 716/II/2011 Zarządu ENERGA S.A. z dnia 19 kwietnia 2011 r. zamknięto realizację programu - realizacja programu przekazana do spółki zależnej ENERGA Bio sp. z o.o.

⁹ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 4 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie ENERGA S.A.

¹⁰ Cel Programu: oddanie do eksploatacji progu piętrzącego wraz z elektrownią wodną na rzece Wiśle, której średnia roczna produkcja energii elektrycznej wyniesie 550 GWh/rok oraz zabezpieczenie stopnia wodnego we Włocławku; uruchomiony uchwałą nr 133/II/2009 Zarządu ENERGA S.A. z dnia 29 września 2009 r.

¹¹ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 4 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie ENERGA S.A.

¹² Por. wyjaśnienia Dyrektora Departamentu Koordynacji Inwestycji Spółki Pana Janusza Szpadzika.

W ocenie NIK stosunkowo wysoki stopień produkcji energii elektrycznej w OZE w GK ENERGA wpisuje się w realizację celu strategicznego „*Osiągnięcie pozycji lidera w zakresie budowy rozproszonych, w szczególności odnawialnych, źródeł wytwarzania energii*”.

Przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się wytwarzaniem energii elektrycznej lub jej obrotem i sprzedające energię elektryczną odbiorcom końcowym obowiązane są uzyskać i przedstawić do umorzenia Prezesowi URE świadectwa pochodzenia energii z OZE albo uiścić opłatę zastępczą za niewystarczającą ilość energii z OZE w całkowitym wolumenie sprzedaży energii odbiorcom końcowym. W okresie objętym kontrolą obowiązek ten był spełniony, jeżeli za dany rok udział ilościowy energii elektrycznej z OZE wynikający ze świadectw pochodzenia lub z uiszczonej przez przedsiębiorstwo energetyczne opłaty zastępczej, w wykonanej całkowitej rocznej sprzedaży energii elektrycznej przez to przedsiębiorstwo odbiorcom końcowym, wynosił nie mniej niż: 7,0 % w 2008 r., 8,7 % w 2009 r. oraz 10,4 % w 2010 r. i 2011 r. W GK ENERGA podmiotami zajmującymi się obrotem energią elektryczną i rozliczanymi przez Prezesa URE z obowiązku umorzenia świadectw pochodzenia lub uiszczenia stosownej opłaty zastępczej były spółki: ENERGA-Obrót i ENERGA Oświetlenie. Dodatkowo obowiązek ten spoczywał na spółce ENERGA Elektrownie Ostrołęka w zakresie przyłączonych do niej odbiorców końcowych. Całkowita roczna sprzedaż energii elektrycznej odbiorcom końcowym wyniosła łącznie: 17 970,1 GWh w 2008 r., 16 745,9 GWh w 2009 r. i 17 954,2 GWh w 2010 r. W/w spółki przedstawiły do umorzenia świadectwa pochodzenia energii z OZE w łącznej wysokości: 1 257,9 GWh w 2008 r., 1 456,9 GWh w 2009 r. i 1 866,3 GWh w 2010 r.

NIK pozytywnie oceniając wysoki udział wolumenu wyprodukowanej energii elektrycznej w OZE w całkowitej produkcji energii w GK ENERGA zwraca jednak uwagę na spadający udział GK ENERGA na rynku energii odnawialnej (spadek z 15,5% w 2008 r.¹³ do 14,1 % w 2010 r.).

3. NIK nie wnosi uwag do terminowości występowania przez spółki z GK ENERGA z wnioskami o wydanie świadectw pochodzenia. W okresie objętym kontrolą ilość energii objętej wydanymi świadectwami pochodzenia odpowiadała ilości wyprodukowanej energii w przedsiębiorstwie energetycznym występującym z wnioskiem o wydanie świadectwa. Nie wystąpiły przypadki odmowy wydania przez Prezesa URE świadectw pochodzenia (tzw. zielonych certyfikatów), a przypadki późniejszego wydawania świadectw przez Prezesa URE wynikały z toku postępowania administracyjnego, na skutek wezwań o dodatkowe informacje

¹³ Zgodnie z danymi przedstawionymi przez Urząd Regulacji Energetyki.

i dokumenty, bądź korekt wniosków. NIK nie wnosi też uwag do terminowości występowania przez zobowiązane do tego spółki z GK ENERGA do Prezesa URE o umorzenie świadectw pochodzenia.

4. NIK nie zgłasza uwag do prawidłowego obliczenia i terminowego uiszczenia opłat zastępczych, o których mowa w art. 9a ust. 1 pkt 2 *Prawa energetycznego*. W okresie objętym kontrolą dwie spółki¹⁴ z GK ENERGA wpłaciły łącznie 246 782,25 zł na rachunek Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Z ustaleń kontroli wynika, że uiszczenie opłaty zastępczej przez spółkę ENERGA-OBRÓT S.A. w kwocie 246 781,95 zł było wynikiem konieczności zrealizowania dodatkowego obowiązku, o czym Spółka została poinformowana w marcu 2011 r.

5. W okresie objętym kontrolą ENERGA-OPERATOR S.A. terminowo sporządziła dla obszaru swojego działania plany rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię z uwzględnieniem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także inne dokumenty planistyczne i operacyjne oraz sprawozdania z ich realizacji – wypełniając tym samym dyspozycje określone w tym zakresie w przepisach *ustawy*. ENERGA-OPERATOR S.A. wywiązywała się także z ustawowego obowiązku¹⁵ zapewnienia pierwszeństwa w świadczeniu usług dystrybucji energii elektrycznej wytworzonej w OZE.

6. NIK nie zgłosiła uwag do merytorycznej strony rozpatrywania przez ENERGA-OPERATOR S.A. wniosków o określenie warunków przyłączenia OZE do sieci dystrybucyjnej¹⁶. NIK negatywnie oceniła nieterminowe wydawanie warunków przyłączenia OZE do sieci elektroenergetycznej.

Do dnia 11 marca 2010 r. w zakresie terminów wydania warunków przyłączenia obowiązywało *rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego*¹⁷, poprzedzone *rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 20 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków przyłączenia podmiotów do sieci elektroenergetycznych, ruchu i eksploatacji tych sieci*¹⁸ (obowiązującym do dnia 1 stycznia 2008 r.) – dalej *rozporządzenie systemowe*. Przepisy *rozporządzenia systemowego* nakładały następujące terminy na wydanie warunków przyłączenia: w przypadku przyłączenia do sieci średniego napięcia

¹⁴ ENERGA-Obrót S.A. oraz ENERGA Oświetlenie sp. z o.o.

¹⁵ Por. art. 9c ust. 6 *Prawa energetycznego*.

¹⁶ Por. art. 7 *Prawa energetycznego*.

¹⁷ Dz. U. Nr 93, poz. 623 ze zm.

¹⁸ Dz. U. z 2005 r. Nr 2, poz. 6.

przedsiębiorstwo energetyczne miało na to 60 dni, zaś w przypadku przyłączenia do sieci 110 kV – 90 dni, od dnia złożenia kompletnego wniosku przez inwestora.

W trakcie prowadzonego przez Prezesa URE postępowania administracyjnego ujawniono, że nie wydano warunków przyłączenia do sieci w terminie określonym w *rozporządzeniu systemowym* w przypadku dwudziestu jeden wniosków o wydanie warunków przyłączenia do sieci (z wyłączeniem przypadków, w których ostatecznie nastąpiła odmowa przyłączenia). Nieprawidłowości dotyczyły wniosków złożonych w latach 2004-2007, a stwierdzone przekroczenia terminów – od kilkudziesięciu miesięcy do kilku lat. W wyniku powyższego, Prezes URE decyzją z dnia 31 grudnia 2009 r. wymierzył ENERGA-OPERATOR S.A. karę pieniężną w wysokości 250 tys. zł, co stanowiło 0,009% przychodu z działalności koncesjonowanej w zakresie dystrybucji energii elektrycznej osiągniętego w 2008 r.

Pomimo wyjaśnień składanych Prezesowi URE oraz NIK, że opóźnienia spowodowane były rygorystycznymi terminami na wydanie warunków przyłączenia oraz problemami z rozbudową infrastruktury sieciowej, negatywnie oceniono wielokrotne przekraczanie przez ENERGA-OPERATOR S.A. terminów określonych w *rozporządzeniu systemowym*. O powyższym świadczą także wyniki przeprowadzonej na polecenie Prezesa Zarządu ENERGA-OPERATOR S.A. kontroli wewnętrznej w zakresie realizacji procesu przyłączenia farm wiatrowych do sieci, w szczególności w zakresie terminowości wydawania warunków przyłączenia. W okresie od stycznia 2009 r. do końca lutego 2010 r. stwierdzono 55 przypadków istotnego (od ponad 2-tygodniowego do 3-miesięcznego) przekroczenia terminu wydawania warunków przyłączenia w sześciu Oddziałach ENERGA-OPERATOR S.A. Po dniu 11 marca 2010 r. nie stwierdzono w ENERGA-OPERATOR S.A. przekroczenia terminu wydania warunków przyłączenia dla OZE¹⁹.

7. W związku z brakiem stwierdzenia w trakcie kontroli nieprawidłowości, na podstawie art. 60 ust. 2 *ustawy o NIK*, Najwyższa Izba Kontroli odstępuje od formułowania wniosków.

Stosownie do art. 61 ust. 1 *ustawy o NIK*, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Zarządowi Spółki prawo zgłoszenia do Dyrektora Departamentu Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji NIK umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen i uwag zawartych w tym wystąpieniu.

¹⁹ Od tego dnia, zgodnie z art. 7 ust. 8g *Prawa energetycznego*, przedsiębiorstwo energetyczne wydaje warunki przyłączenia do sieci średniego napięcia oraz 110 kV w terminie 150 dni od dnia złożenia wniosku.

Dyrektor Departamentu Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji
(-) Andrzej Otrębski